

Kunst

INTERVIEW FOTOGRAAF CARL DE KEYZER

Voor zijn serie *Trinity*, waarmee hij de hoofdgast is op BredaPhoto, werkte de Vlaamse fotograaf Carl De Keyzer in tien (voormalige) oorlogsgebieden. Het draait bij hem altijd om macht en geschiedenis, zegt hij, maar dan de absurdistische kant, het surrealisme.

Door Wim Bossema

Afghanistan. Kabul, 2003.

Hij wilde, zegt de Vlaamse Magnum-fotograaf Carl de Keyzer (1958) over zijn sleutelwerk *Trinity*, 'de stilte, afstand en tijd herinvoeren, die door de jachtige nieuwsfotografie en televisieverslaggeving verloren is gegaan. Hij dacht: 'Ik ga het net doen als vroeger de schilders. Van hen werden een of twee schilderijen getoond in een paleis aan het publiek. Ik kom ook met een paar beelden van grote gebeurtenissen en druk ze heel groot af, dan moet iedereen wel langer kijken dan vijf seconden, zoals bij de tv. Mensen zeggen dan: ik heb die gebeurtenis op tv gezien, maar dit zag ik niet.'

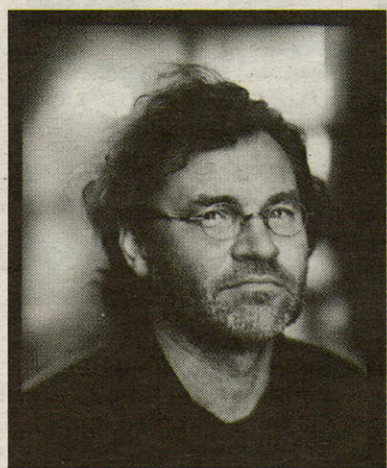
Op het fotofestival BredaPhoto, dat vandaag begint, is Carl De Keyzer (1958) de hoofdgast met *Trinity*. Hij werkte er ruim vijftien jaar aan. Het drieluik bestaat uit de thema's geschiedenis, oorlog en politiek. Het was slechts twee keer eerder te zien, en wordt nu getoond in het Graphic Design Museum in Breda.

Buiten komen bovendien de eerste foto's te hangen uit een nieuw project, waaraan De Keyzer net is begonnen: *Moments before the Flood*. Foto's van de kusten van Europa, waaruit de dreiging van het stijgen van de zeespiegel door de opwarming van de aarde moet spreken. Hoe dat te fotograferen met al die zonnebadende mensen op het strand, houdt hij nog even geheim.

En dan is in Groningen, in Fotogalerie Noorderlicht, tot 3 oktober ook nog de serie foto's te zien die De Keyzer in Congo maakte. Eerder dit jaar trok die expositie recordaantallen bezoekers naar het FotoMuseum in Antwerpen.

Ironie is de kern van de blik van De Keyzer, zegt hij. Zo wil hij een kritisch commentaar geven op de bestaande beeldvorming. 'Voor elk onderwerp zoek ik een eigen, ironiserende stijl.' Voor *Trinity* baseerde hij zich op de ouderwetse genrestukken uit de schilderkunst. Een mooi voorbeeld vindt hij een van de eerste foto's uit de serie geschiedenis: een processie in de Verenigde Staten met mannen verkleed

'Ik wil de andere kant laten zien'

De Keyzer Foto Stephan Vanfleteren

als Romeinen. Maar de kartonnen Coca Cola-bekertjes op de voorgrond verstoren de associatie met een oud schilderij. 'Het is een optocht gesponsord door Coca Cola.'

De Keyzer vond zijn inspiratie vooral bij Franse schilderijen, vandaar de Franse titels voor de drie delen van *Trinity*: *Tableaux d'histoire*, *Tableaux de*

guerre en *Tableaux politiques*.

'Die schilderijen waren propagandamiddelen, betaald door machthebbers en kardinalen. In opdracht geschilderde veldslagen om het eigen leger te verheerlijken. Soms zijn er hele musea aan gewijd, zoals in Waterloo, met een schilderij in 360 graden, met opgezette paarden ervoor en kanonnen.'

De historische taferelen waren nationalistische heldenverering - 'de kroning van Napoleon bijvoorbeeld'. De politieke schilderijen waren bedoeld voor de 'kabinetten van gouverneurs, ministers, maarschalken', en toonden 'het ondertekenen van verdragen'.

Nu zijn het fotografie en de televisie die de officiële versie van gebeurtenissen vastleggen, aldus De Keyzer. 'Ik was met CNN op stap geweest en zij zagen heel andere dingen dan ik zag. In Krakau interviewden we een honderdtal inwoners over wat ze vonden van de veranderingen na de val van het communisme. CNN zocht alleen die paar uit die lovend waren over de

nieuwe producten uit het Westen en over de democratie, terwijl de meesten zeiden dat het communisme ook een goede kant had en dat de omwenteling hen te snel ging. Ik dacht toen: ik wil de andere kant laten zien.' Het draait bij hem altijd om macht en geschiedenis, zegt hij, maar dan de absurdistische kant, het surrealisme.

Hij gaf de foto's in de drie series de uiteenlopende formaten van de schilderijen. Die over de oorlog zijn panoramisch. 'Dat is de voornaamste verwijzing. Bij mijn foto's is niets heroïsch. Je ziet bijvoorbeeld een aardappelveld dat in brand heeft gestaan. De oorlog is sterk veranderd. Die epische veldslagen van vroeger tussen legers heb je nauwelijks meer. Het is chaos.'

Hij trof in het landschap de overblijfselen van ruwe gevechten tussen guerrillagroepen, rebellen, kindsoldaten met kalasjnikovs. Onduidelijke bloedbaden met onbegrijpelijke gruwelen, marteling, verkrachting. Op sommige foto's is de wijsheid van veldslagschilderijen te zien, maar op andere komen soldaten heel dichtbij.

De tien oorlogsgebieden bezocht hij in een periode van twee jaar met hulp van Artsen zonder Grenzen. In ruil voor foto's over hun projecten, bracht de organisatie die in oorlogsgebieden medische hulp verleent hem op alle plekken waar hij wilde fotograferen voor *Trinity*. De andere foto's voor dit werk maakte De Keyzer over een lange periode, vaak terwijl hij op pad was voor andere projecten en opdrachten. Daarom heeft het zo lang geduurd, 'misschien te lang, want mijn stijl is in die vijftien jaar veranderd.'

De uitbundige kleuren van het hoofdstuk geschiedenis, verwijzen naar de historische schilderijen. Hij was van zwart-wit op kleur overgegaan voor zijn spraakmakende serie en fotoboek over gevangenenkampen in Siberië, *Zona* (2003). Hij moest wel, anders hadden die foto's ook van twintig jaar geleden kunnen zijn, zo weinig was er tot De Keyzers verbijstering veranderd. Zijn eerste digitale

foto's zitten in het hoofdstuk politiek van *Trinity*.

Voor dat deel was het hem gelukt toestemming te krijgen foto's te maken tijdens een sessie van het Nationale Volkscongres in de Grote Hal van het Volk in Peking. 'In het Chinese parlement mag je niet flitsen. En er is precies zo weinig licht dat je er niet kunt fotograferen. Een stille vorm van censuur. Maar met een digitale camera kan het wel zonder flits.' Dat doet hem plezier, de macht te slim af te zijn geweest.

Hij ziet zelf aan die foto's dat hij de nieuwe techniek 'nog niet helemaal beheerste'. Dat is nu wel anders. Voor het laatste project dat hij afronde, *Congo (Belge)*, maakte hij volledig gebruik van de mogelijkheden. 'Ik heb delen van de foto's bewerkt tot 45 procent zwart-wit, om zo een band met het verleden te suggereren. Ik ga vrij ver in de bewerking. Ik heb er maanden op gewoegd. Ik heb per foto twee lagen, kleur en zwart-wit. Met photoshop heb ik de beelden 'gewassen', en daarna schilder je zwart-wit in waar je wilt', zegt hij en maakt een zwierig gebaar alsof hij een penseel hanteert.

Wie het niet weet, zal het niet zien, denkt hij. Maar de beelden zijn er veel sterker door geworden, ze hebben een extra laag gekregen, die iedereen onbewust ziet. Het is de verwijzing naar vroeger, zoals de Belgen naar hun kolonie Congo keken. 'Ik ben opgegroeid met die koloniale fotografie, de afgewassen sfeer, die snapshots uit het verleden.' Maar toen hij er eenmaal voet aan de grond zette, was alles anders: 'Congo was een complete verrassing. Je denkt dat je alles gezien hebt, op foto's in documentaires op tv, maar niets klopt met de werkelijkheid.'

Congo is zeker niet het nieuwe lievelingsland van De Keyzer. Daarvoor was het werken er te moeilijk, zegt hij, met al die gezagsbekleders van hoog tot laag die geld wilden zien voor toestemmingspapieren. Favoriet blijven Rusland ('de mensen vind ik er fantastisch') en India ('meer omdat het land zo mooi is'), waar hij in de jaren tachtig zijn eerste fotoserie maakte.

Foto's Carl De Keyzer - Magnum

De Keyzer maakte in een periode van acht maanden reizen naar het binnenland van de Democratische Republiek Congo met twee oude reisgidsen uit de jaren vijftig als richtsnoer. Van de koloniale bezienswaardigheden bleek niet veel over. Op die plekken komen, was een opgave op zichzelf. 'Wegen zijn verdwenen, boten varen niet meer.'

Het frustrerendst van alles was de bureaucratie van de mislukte staat. 'Al in de hoofdstad Kinshasa moest ik op het ministerie van Informatie vergunningen kopen voor 350 dollar. Maar dan ben je er nog niet.' Hij verzamelde vergunningen van provinciale gouverneurs, van de geheime dienst,

de politie en ga maar door. Maar steeds als hij ter plekke was 'sprong er bij wijze van spreken een mannetje achter de fontein vandaan, die riep: 'Ik ben de chef van de fontein, je moet betalen.' Dat klinkt humoristisch, maar vaak was het bedreigend. Een dorpspotentaat hield hem en een Belgische tv-ploeg bijna een week vast in het dorp en eiste tienduizend dollar. Pas na ingrijpen van de gouverneur, een contact van Artsen zonder Grenzen, mochten ze weer vertrekken met een vliegtuigje.

Het gezeur ging door tot de hoogste regionen. De Keyzers uitgever had vernomen dat president Kabila niet te spreken was over de foto's van Congo

(Belge) en dat een expositie in Kinshasa daarom niet door kon gaan. Het gaf aanleiding tot een polemiek in Belgische kranten, waarbij Congo het bericht ontkende. Maar de tentoonstelling kwam er niet, ook omdat De Keyzer zijn Congolese contacten niet in moeilijkheden wil brengen.

De Keyzer heeft het voorlopig wel even gehad met Congo. Het was achteraf geen handige keuze voor een fotograaf die net hersteld was een 'een kanjer van een depressie'. Die had hij opgelopen tijdens het bezoeken van de oorlogsgebieden voor *Trinity*. 'Mijn vrienden zeiden, je maakt wel weinig grapjes de laatste tijd. Ik heb er een jaar mee gesukkeld.'

Hij denkt nu over de aanpak van zijn nieuwe serie, *Moments before the Flood*. Misschien doet zich daar de invloed gelden van zijn Congo-project. Voor de tentoonstelling in Antwerpen hing hij naast zijn eigen foto's een reeks foto's uit de koloniale tijd. Die beelden, afkomstig uit het archief van het Museum voor Midden-Afrika in Tervuren, wekte hij met moderne digitale middelen tot een nieuw leven.

Hij en Johan Lagae van de universiteit van Gent zochten de mooiste archiefphoto's uit voor *Congo Belge en images*. Die waren in originele staat vaak 'een soep', vertelt De Keyzer. Dat is na zijn restauratiewerk bijna niet te geloven, zo indringend en prachtig

USA. San Antonio. Our Lady of Guadalupe church. Good Friday Procession, 1990-1991.

'Voor elk onderwerp zoek ik een eigen, ironiserende stijl'

zijn de foto's, alsof ze gisteren zijn gemaakt.

De grens ligt voor De Keyzer bij de manipulatie van de taferelen op de foto. Hij zal geen onderdelen toevoegen, hij doet ook niet aan mis-en-scène. Hij ziet zich als zwevend tussen de kunstfotografie, waar vrijelijk met fotomateriaal wordt gecomponeerd, en de journalistieke fotografie waar vervorming van de werkelijkheid uit den boze is.

Hoewel. Hij schuift naar de vrije kant. Voor *Moments before the Flood* wil hij per locatie vijf foto's maken en die dan samenvoegen, kiezen en weglaten wat hem uitkomt. De Keyzer: 'Waarom zou het 'beslissende moment' een tweede zijn? Misschien geeft een menging van een moment en dezelfde plaats een half uur later wel een beter beslissend moment. Of misschien ook niet. Ik ga er eerst eens mee experimenteren.'

Trinity van Carl De Keyzer op BredaPhoto in het Graphic Design Museum in Breda, t/m 2/1/2011. bredaphoto.nl

kunst

DOSSIER

VAN GOGH
GEK OF GENIAAL?

TENTOONSTELLING
25 AUG 2010 - 27 FEB 2011
HET DOLHUYS, HAARLEM

HETDOLHUYS

WWW.HETDOLHUYS.NL nationaal museum van de psychiatrie

Leerdam. Waar anders?

Twee **dijkvilla's** aan de Linge. Ooit woonhuizen. En nu het fonkelnieuwe **Glasmuseum.**

Met maar liefst zeven thematentoonstellingen tegelijk. Bijvoorbeeld over de **zeven laatste woorden van Christus.** In glas vervat door **Marc Mulders.** En over Petrus Cochius, de eigenzinnige pionier. Onze website geeft een heerlijk voor gevoel: nationaalglasmuseum.nl

GLAS

NATIONAAL GLASMUSEUM

Lingedijk 28-30 / 0345 61 49 60

Wim Izaks Prijs

Lieven **Hendriks**
den Otter
Olphaert
Ina **van Zyl**

Dordrechts Museum
in Teekengenootschap Pictura Dordrecht
www.dordrechtmuseum.nl
www.pictura.nl

18 09 2010 t/m 17 10 2010

advertieren?
t 020 562 62 00